

İLAÇ ENDÜSTRİSİNDE YERLİ ÜRETİM

Editor Merve Yığıtcan • Reklam Müdürü Nazlı Yorulmaz • Tasarım Okay Lalçioğlu

2,82

MİLYAR ADET
PAZARIN TÜRKİYE'DE
ULAŞTIĞI KUTU BÜYÜKLÜĞÜ

71,4

MİLYAR TL
TÜRKİYE'DE REFERANS İLAÇ
PAZARININ BÜYÜKLÜĞÜ

12

ADET
BİR YILDA PAZARA YENİ GİREN
BİYOTEKNOLOJİK İLAÇ SAYISI

%94

**EŞDEĞER İLAÇ PAZARININ
2022 BÜYÜME ORANI**

► Büyümenin 63 puanı kur güncellemesinden

2022 yılı Şubat ayında ilaç fiyatlarını belirleyen dönemsel Euro kuru yüzde 37,43 seviyesinde artmıştı. Maliyet kalemleri ve dövizde yaşanan hızlı artışlar sonucu 8 Temmuz 2022'de yüzde 25 oranında ikinci bir artış yapıldı. Ayrıca yüzde 36,8 artışla 2023 için belirlenen ilaç kuru da 15 Aralık 2022 tarihinde uygulamaya alındı. Bu artışların sonucu olarak gerçekleşen yüzde 77,8'lik büyümenin 62,7 puanı (38.744 milyon TL) söz konusu kur artışlarına dayalı olarak oluşan fiyat artışından kaynaklandı. 2022 yılında kutuda yaşanan yüzde 8,5'lik büyüme ile oluşan hacim artışının, değer bazındaki büyümeye katkısı ise 8,2 puan (5101 milyon TL) seviyesinde oldu. Pazarda mevcut ürünlerin satış dağılımındaki değişiklikler büyümenin en büyük üçüncü kalemini oluşturdu. Düşük fiyatlı ürünlerden yüksek fiyatlı ürünlere kayan satış hacmindeki değişim, büyümeye 5,4 puanlık (3.315 milyon TL) bir katkı sağladı.

► Pazara 259 adet yeni ilaç girdi

2022 yılında 247 adet konvansiyonel, 12 adet biyoteknolojik olmak üzere toplamda 259 adet yeni ilaç pazara girdi ve büyümeye 1,5 puanlık (905 milyon TL) katkı yaptı. Pazara yeni sunulan ilaçlar adet ve ATC1 bazında incelendiğinde, en fazla paya sahip olan tedavi gruplarında ilk sıra, 37'er adet ilaç ile sindirim sistemi ilaçları ve sistemik kulanılan antinfektif ilaçlardan oluşuyor. Ayrıca 33 adet ilaç ile sinir sistemi, 30 adet ilaç ile antineoplastikler ve immüno-modulator ajanlar (%12), 25 adet ilaç ile kan ve kan yapıcı organlar pazara yeni giren ilaçların yüzde 63'ünü oluşturan ilk beş arastırma tesvi grubunu oluşturun. Yeni sıra pazara geçen yıl 43 adet konvansiyonel, 8 adet biyoteknolojik olmak üzere toplam 51 adet referans ilaç girdi. Söz konusu 51 ürünün 47'si ithal olurken 9 adedinin eşdeğeri bulumuyor.

İlaç pazarının büyüklüğü 121,6 milyar TL'ye ulaştı

İlaç Endüstrisi İşverenler Sendikası (İEİS) Türkiye'de ilaç ve tıbbi sağlık ürünleri sektörünün röntgenini çekti. Buna göre pazar, 2022 yılında hastane ve eczanelerde değer ölçümlerinde yüzde 78,8 büyüyerek 121,6 milyar TL'ye yükseldi. 2015'ten 2022 yılına sektör yüzde 540 büyürken, bu büyümeye bileşik bazda yıllık yüzde 30,4 düzeyinde bir artışa denk geliyor. Buna karşın ilgili dönemde üretici fiyatları enflasyonu göz önüne alındığında reel olarak yüzde 21,1 oranında bir küçülmeye yaşandığı ortaya çıkıyor.

İlaç Endüstrisi İşverenler Sendikası'nın (İEİS) hazırladığı ve ilaç endüstrisini mercek altına aldığı rapora göre, Türkiye ilaç ve tıbbi sağlık ürünleri pazarı 2022 yılında hastane ve eczanelerde değer ölçümlerinde yüzde 78,8 büyüyerek 121,6 milyar TL'ye yükseldi. Pazar kutu ölçümlerinde ise yüzde 8,6 büyümeye ile 2,82 milyar kutuya ulaştı. İlaç, özel tıbbi amaçlı diyet gıda, geleneksel bitkisel tıbbi ürün gibi Sağlık Bakanlığı onaylı ürünler ile Tarım ve Orman Bakanlığı'ndan onaylı mamuller, vitaminler ve gıda takviyelerinden oluşan sağlık ürünleri pazarı ise son güncel verilere göre 2021 yılında kutuda yüzde 7,1, değerinde yüzde 28,8 büyümüştü. Böylece, 2015-2022 yıllarını kapsayan 8 yıllık süreçte ilaç ve tıbbi sağlık ürünleri pazarının, yüzde 540 büyüyerek 2015 yılında elde ettiği 19 milyar TL büyüklükten 2022 yılında 121,6 milyar TL seviyesine ulaştığı görülüyor. Bu büyümeye, bileşik bazda yıllık (CAGR) yüzde 30,4 düzeyinde bir artışa denk gelirken dönemdeki üretici fiyatları enflasyonu göz önüne alındığında reel olarak yüzde 21,1 oranında bir küçülmeye işaret ediyor.

Yaşanan nüfustaki artış etkiledi

İEİS'in raporuna göre, hacim ölçümlerinde bakıldığında ilaç ve tıbbi sağlık ürünleri pazarı, 2015 yılında 2,21 milyar kutu seviyesinden yüzde 27,7 artışla 2022 yılında 2,82 milyar kutuya ulaştı. Bu artış, bileşik bazda ise yıllık yüzde 3,6 düzeyinde hesaplandı. Rapora göre, bu genişlemede ilaç sınıfında yaşanan kamu sağlık hizmetlerine ve hekime erişimdeki artış, artan ve yaşanan nüfusun oluşturduğu talep artışları ile ilaç dışı doğal takviye ve vitamin gibi ürünlerde sunulan seçeneklerin artmasıyla pazarın genişlemesi etkili olan başlıca faktörler... Yeni sıra COVID-19 pandemisi nedeniyle kutu bazında ilaç pazarındaki daralmanın, incelenen dönemdeki toplam kutu büyümesinin nispeten düşük kalmasında etkili olduğu görülüyor.

Reel büyümeye negatif seyrediyor

Peki tıbbi sağlık ürünleri haric tek başına ilaç pazarına bakıldığında gelişmeler nasıl? 2022 yılında hastane ve eczanelerde Türkiye ilaç pazarı değer ölçümlerinde yüzde 77,8 büyüyerek 109,8 milyar TL'ye; kutu ölçümlerinde ise yüzde 8,5 büyümeye ile 2,55 milyar kutu seviyesine yükseldi. Hastane kanamalı alt 2022 yılı pazar payı değerinde yüzde 11,7, kutu ölçümlerinde ise yüzde 8 seviyesinde gerçekleşti. 2015-2022 yılları arasında dönemsel olarak incelendiğinde ilaç pazarının 2015 yılındaki 17,6 milyar TL seviyesinden yüzde 525,6 oranında artışla 2022 yılında 109,8 milyar TL seviyesine ulaştığı görülüyor. Bu büyümeye, bileşik bazda yıllık yüzde 29,9 seviyesinde bir artış ifade ederken aynı dönemdeki yüzde 71,1 düzeyindeki üretici fiyatları enflasyonu göz önüne alındığında reelde yüzde 22,8 oranında bir küçülmeye işaret ediyor.

Pandemi 'kutuda' büyümeyi düşürdü

Raporda, bu konuya ilişkin olarak, "2022 yılında döviz kurlarında ve maliyetlerde yaşanan hızlı artışlar karşısında temmuz ve aralık aylarında ilaç kurunda güncelleme yapılmasına rağmen ilaç sektörünün içinde bulunduğu mücadele şartları ağırlaştı. Sektör büyük kayıplar yaşayarak reel değerinde 2015 yılından da gerisinde kalmıştı" ifadelerine yer verildiği görülüyor. Hacim ölçümlerinde bakıldığında 2015-2022 yılları arasında ilaç pazarının 2,06 milyar kutudan yüzde 24 artışla 2,55 milyar kutuya ulaştığı görülüyor. Bu artış, bileşik bazda yıllık yüzde 3,1 seviyesinde... Raporda, COVID-19 pandemisi nedeniyle 2020 yılında görülen kutu bazlı pazar küçülmesinin bu dönemdeki kutu büyümesini olumsuz şekilde etkilediğine dikkat çekiliyor.

■ Referans ilaç pazarında büyümeye yüzde 70,3

Sektörde Raporda referans ve eşdeğer ilaç pazarı da incelendi. Buna göre referans ilaç pazarı 2022 yılında yüzde 70,3 oranında artış ile 41,9 milyar TL'den 71,4 milyar TL'ye ulaştı. Kutu ölçümlerinde büyümeye ise yüzde 41 ile 0,99 milyar kutu olarak gerçekleşti. Eşdeğer ilaç pazarı ise 2022 yılında yüzde 93,9 büyümeye ile 19,8 milyar TL'den 38,4 milyar TL'ye ulaştı. Kutu ölçümlerinde ise eşdeğer ilaçlar yüzde 11,5 oranında büyüyerek 1,56 milyar kutu hacme ulaştı. Referans ilaçlarda 2015-2022 yılları arasında değer bazında toplam büyümeye yüzde 486,6 olarak gerçekleşirken bu büyümeye bileşik bazda yıllık yüzde 28,8 artış gösteriyor, ancak enflasyondan arındırıldığında yüzde 27,6'lık bir küçülmeye ifade ediyor. Kutu ölçümlerinde ise ilgili dönemde referans ilaçlarda büyümeye oranı yüzde 6,2 seviyesinde... Eşdeğer ilaçlar 2015-2022 yılları arası dönemde referans ilaçların üzerinde bir performansla toplamda yüzde 613,7 büyüdük. Bileşik bazda yıllık büyümeye oranı yüzde 32,4'lik bir artış gösterse de enflasyondan arındırıldığında reel olarak yüzde 10,2 oranında küçülmeye gerçekleşti. 2015-2022 yılları arası dönemde eşdeğer ilaçlarda kutu ölçümlerinde yaşanan büyümeye ise yüzde 34,5 seviyesinde...

İç pazarda fiyat odaklı politikalar ihracatta birim değeri düşürüyor

Türk ilaç endüstrisinin son 8 yılda ihracatı yüzde 74,7 büyüyerek 1,92 milyar dolara ulaşırken, ihracatın kilogram fiyatı 28,5 dolardan 24,6 dolara kadar geriledi. Fiyat odaklı politikaların ihracat değerinin olması gerekenin altında kalmasına yol açtığını söyleyen sektör temsilcileri, Türkiye'deki ilaç fiyatlarının ihracat yapılan ülkelere referans fiyat olarak kabul edilmesi nedeniyle, firmaların diğer ülke pazarlarına daha düşük fiyatla girmek zorunda kaldığını belirtiyor.

Pandemi döneminde önemli bir sınav veren Türk ilaç endüstrisi ihracat performansı da dikkat çekiyor. Son iki yılda yatay bir seviyede ilerleyen ilaç ihracatı 2022 yılını sadece yüzde 0,6 büyümeye oraniyla 1,92 milyar dolar seviyesine kapattı. Bununla beraber, Türkiye'nin toplam ihracatının yüzde 68,3 oranında büyüdüğü 2015 - 2022 arası dönemde ilaç ihracatı yüzde 74,7 artışla Türkiye ortalamasının üzerinde güçlü bir performans sergiledi. İlaç Endüstrisi İşverenler Sendikası'nın (İEİS) TÜİK verilerinden derlediği raporda ilaç pazarının dış ticaretini inceledi. Buna göre, 2022 yılında ilaç ithalatı, pandeminin etkisini kaybetmesiyle birlikte gerileyen aşı ithalatıyla da birlikte, yüzde 29,2 oranında gerileyerek 5,32 milyar ABD doları seviyesine indi. 2015-2022 yılları arası dönemde ilaç ithalatının büyüme oranı ise yüzde 7,8 olarak gerçekleşirken, ilaç ihracatının ithalatı karşılama oranı yüzde 36 seviyesine çıktı.

İthalattaki payı yüzde 3,1'e indi

İlaç ihracatının Türkiye ihracatı içindeki payı 2020 yılında tarihinde ilk defa yüzde 1'in üzerine çıkarak ilacın dış ticaret açığı içindeki payını aşmıştı. 2022 yılında ilacın ihracatı içindeki payının yüzde 0,75 seviyesinde olmasına rağmen, ithalat içindeki payının yüzde 1,46 seviyesine gerilemesi dış ticaret içindeki payını yüzde 3,1 seviyesine kadar indirmişti. Bu oranlar ilacın stratejik ve katma değeri yüksek bir endüstri olduğunu bir kez daha göz önüne seriyor.

İlaç hammadde ithalatı ve ilaç bitmiş ürün ihracatı incelendiğinde ilaç endüstrisinin ülke ekonomisine sağladığı katkı daha net görülüyor. Buna göre, 2022 yılında kurlarda yaşanan yüksek artış ile maliyetlerin yükselmesine rağmen 895 milyon dolar tutarında hammadde girişine karşın 1,86 milyar dolar nihai ürün ihracatı gerçekleştirildi. İlaç ithalatında bitmiş ürünlere olan ihtiyacın yurtiçi üretim imkanlarıyla karşılanması sağlandığında hem ihracat artacak hem de dış ticaret açığının azalmasına katkı sağlanıyor.

Düşük kur politikası

ihracatı da olumsuz etkiliyor

2015-2022 yılları arası dönemde ihracat miktarı incelendiğinde ilaç ihracatı 2015 yılındaki 38,5 milyon kilogramdan 2022 yılında yüzde 102,6 artış oranı ile 78 milyon kilograma ulaştı. İlaç ihracatının kilogram olarak arttığı fakat kilogram başı ihracat fiyatı aynı oranda yükselmediği görülüyor.

İLAÇ İHRACATINDA İLK 10 ÜLKE (2023)

Ülkeler	2021	2022	Pay 2022	Değişim
Güney Kore	368,1	433,7	%23	%18
Irak	109,2	108,6	%6	-%1
Kazakistan	72,7	95,4	%5	%31
Özbekistan	65,8	92,4	%5	%41
Iran	99,6	86,0	%4	-%14
Gürcistan	44,6	65,5	%3	%47
Azerbaycan	145,2	63,5	%3	-%56
Macaristan	2,9	56,0	%3	%1806
Rusya Federasyonu	23,1	42,4	%2	%84
Polonya	32,8	40,0	%2	%22

Kaynak: *TÜİK, İEİS

Aynı dönem incelendiğinde kilogram başı ihracat fiyatı 28,5 dolardan yüzde 13,7 azalarak 24,6 dolara geriledi. Raporda, bu konuya ilişkin yapılan değerlendirmede, "Ülkemizde uygulanmakta olan fiyat odaklı politikaların kilogram fiyatının dolayısıyla ihracat değerinin olması gerekenin altında kalmasının başlıca sebebi olduğu aşıkardır. Endüstrimizin kilogram başı ihracat değeri 1,44 ABD doları olan Türkiye ortalamasının ve birçok sektörün üzerinde olmasına rağmen potansiyel katma değerinin çok altında seyretmektedir. Ülkemizdeki ilaç fiyatlarının ihracat yaptığımız ülkelere referans/kaynak fiyat olarak kabul edilmesi, firmalarımızın diğer ülke pazarlarına olması gerekenden daha düşük fiyatla girmesine neden olmaktadır. İhracata yönelik hedef ülkelerde yaşanan ruhsatlandırma, gümrük gibi süreçlere ilişkin yaşanan sorunlar, ilaç firmalarının çok büyük bedellerle destek verdiği ve ülkemiz kamu yararı için oluşturulan fiyatlandırma politikasından yararlanılarak ilaç firmalarının onayı olmaksızın yapılan ihracat gibi sorunların çözümü sanayimizin dünyanın önde gelen ilaç üre-

ticilerinden ve ihracatçılarından birisi konumuna gelmesi için önem taşımaktadır" denildi.

En fazla ihracat Asya ülkelerine

İhracat yapılan ülkeler incelendiğinde 2022 yılında Avrupa Birliği (AB), Bağımsız Devletler Topluluğu (BDT), Kuzey Afrika ve Ortadoğu ülkeleri başta olmak üzere yaklaşık 185 ülkeye ihracat gerçekleştirildi. Asya bölgesi yüzde 58,9 ile ilaç ihracatının en yoğun olduğu pazarı oluştururken yüzde 31,9 ile Avrupa ikinci sırayı alıyor. 2022 yılında ilaç ihracatının gerçekleştirildiği ilk 20 ülke tüm ilaç ihracatının yüzde 71'ine karşılık geliyor. 2022 yılında 110 ülkeden gerçekleştirilen ilaç ithalatının yüzde 60'ı Avrupa bölgesinden yüzde 27,3'ü Asya bölgesinden gerçekleştirildi. İlaç ithalatı sıralamasında ilk 20 ülke ithalatı 2022 ilaç ithalatının yüzde 96'sına karşılık geliyor. 2022 yılında ilaç dış ticareti GTIP bazlı incelendiğinde kan ürünleri, serum, aşı, toksin ürünleri ile tedavide veya korunmada kullanılmak üzere hazırlanan dozlandırılmış ilaçların ihracatının yüzde 93'ünü ithalatımızın ise yüzde 78'ini oluşturuyor.